

שם המחקר: חיפוש עזרה וצמיחה אישית בקרב הורים לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

שנה : 2020

מס' קטלוגי : 890-284-2020

שמות החוקרים: עירא שטרן בהנחיית: פרופ' שירלי ורנר

רשות המחקר: האוניברסיטה העברית

תקציר המחקר:

עבודת גמר זו לתואר שלישי (דוקטורט) נערכה בסיוע מלגה מקרן שלם.

הורים לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית וילידים שיש להם אבחנה כפולה של מוגבלות שכלית ופסיכופתולוגיה (כלומר, קיומן של הפרעות רגשיות, נפשיות או התנהגותיות) ממלאים תפקיד חשוב במתן תמיכה ושמירה על איכות חיים טובה של ילדיהם. דאגת ההורים לילד עם מוגבלות שכלית טומנת בחובה מגוון התמודדויות מעשיות הקשורות בניהול הטיפול וחיפוש עזרה ושימוש בשירותים - כולם מצריכים השקעת תשומות נפשיות ופיזיות מצידם (Faust & Scior, 2008; Griffith & Hastings, 2014). התמודדויות אלה מתרבות ומועצמות כאשר בנוסף למוגבלות השכלית קיימת ברקע פסיכופתולוגיה שעמה מתמודדים ילדיהם (Douma et al., 2006a). במקביל, הספרות בנוגע להורות לילדים עם מוגבלות שכלית הדגישה גם את היתרונות שלה, הכוללים ביטחון עצמי משופר, מיומנות, אסרטיביות, יכולת להתמקד בהיבטים החשובים של החיים, פיתוח קשרים חברתיים, אמפתיה לאחרים ומתן הזדמנות לתהליך של התפתחות וצמיחה אישית (Findler, 2011; Green, 2007; Beighton & Wills, 2019). מחקרים רבים הצביעו על שימוש באסטרטגיות ממוקדות בעיה, ובכלל זה חיפוש עזרה, כגורם המעודד צמיחה בקרב אותם הורים (Byra et al., 2017).

צמיחה אישית מתארת חוויה של שינוי חיובי אשר מתרחש כתוצאה ממאבק פסיכולוגי וקוגניטיבי עם משברי חיים מאתגרים ברמה גבוהה במיוחד (Calhoun & Tedeschi, 2001). המאבק או ההתמודדות הוא תהליך שכולל התבוננות פנימית, חיפוש אחר משמעות ובניית סכמות או תפיסות ואמונות חדשות בנוגע לעולמו של אדם (Calhoun & Tedeschi, 2006). צמיחה באה לידי ביטוי בהשלמה ומציאת משמעות באירוע המשברי והגעה להנחות יסוד חדשות וחוביות של האדם כלפי עצמו וכלפי סביבתו. כך, האדם לא רק ששרד את המשבר, אלא חווה שינויים חשובים ועמוקים בחייו אשר בגינם חל שיפור בהשוואה למצבו הקודם (Tedeschi & Calhoun, 2004; 1996). קיימים חמישה תחומים עיקריים בהם הצמיחה באה לידי ביטוי: הערכה גבוהה יותר לחיים, שינויים ביחסים הבין אישיים, תחושת העצמה, ראיית אפשרויות חדשות בחיים, והתפתחות רוחנית (Tedeschi & Calhoun, 1996). למרות זאת, קיים עדיין מחסור בהבנת הגורמים המעודדים צמיחה אישית בקרב הורים לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית. מחקרים קודמים בתחום של לימודי מוגבלות עסקו בדפוסי צמיחה אישית (צימרמן, 2011, צור-שוורץ, 2013) ובמאפייני חיפוש העזרה של הורים לילדים עם מוגבלות שכלית או עם אבחנה כפולה (Douma et al., 2006a; Weiss & Lunskey, 2010). מתוך מחקרים אלה עולה כי צמיחה אישית וחיפוש עזרה הם תהליכים הקשורים למגוון תחומים בחייהם של ההורים, ולפיכך קשורים גם ליכולתם לתמוך בילדיהם. אף על פי כן, קיים מיעוט של מחקרים שעשו בדיקה מקיפה של הקשר בין חיפוש עזרה וצמיחה אישית.

עבודת דוקטורט זו היא הראשונה שבחנה באופן שיטתי כיצד גורמים בתהליך חיפוש העזרה והשימוש בשירותים קשורים לצמיחה אישית בקרב הורים לילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית או עם אבחנה כפולה.

במחקר הנוכחי נעשה שימוש בשיטות מחקר מעורבות המתאימות למחקרים בתחומי ההתערבות הטיפולית הקלינית ומחקרי המדיניות, מאחר שהשילוב בין שיטות המחקר מסייע להעמיק את הבנתם של תהליכים, עמדות ומניעים הקיימים בתחומים אלה (Creswell et al., 2007). תחילה, נערך מחקר איכותני אשר היווה דלת כניסה לעולמם של הורים לילדים עם מוגבלות שכלית או עם אבחנה כפולה, ולהבנת גורמים מרכזיים המקדמים ומעכבים את החיפוש אחר עזרה ואת השימוש שהם עושים בשירותים. במסגרת המחקר נערכו שלוש קבוצות מיקוד אשר כללו שמונה עשר משתתפים. ממצאי מחקר זה העידו על חוויות חיוביות של חיפוש עזרה אשר שימשו כרקע למחקר הכמותי שבצעתי לאחר מכן וכגיבוי נוסף לממצאיו. בשלב השני נערך מחקר כמותי בעזרת שימוש במודלים כמותיים המבוססים על אוכלוסייה של 195 הורים. במוקדו של מחקר זה עומדים מאפייני חיפוש העזרה והקשרים בינם לבין צמיחה אישית בקרב הורים למתבגרים ולצעירים עם מוגבלות שכלית התפתחותית או עם אבחנה כפולה. המחקר בדק בצורה נרחבת את הקשרים בין חיפוש עזרה וצמיחה אישית ובאופן ממוקד בקרב הורים לילדים עם מוגבלות שכלית או עם אבחנה כפולה. בהתאם לכך, הוגדרו מספר מטרות אשר ליוו את המחקר הנוכחי:

1. בדיקת הגורמים המרכזיים המקדמים או המעכבים את חיפוש העזרה והשימוש בשירותים בקרב הורים למתבגרים ולצעירים עם מוגבלות שכלית התפתחותית או עם אבחנה כפולה.
2. קבלת תמונה מקיפה על אודות מאפייני הצמיחה האישית בקרב הורים למתבגרים וצעירים עם מוגבלות שכלית התפתחותית או עם אבחנה כפולה.
3. בחינת הקשר בין חיפוש עזרה ומאפייני הצמיחה האישית בקרב הורים למתבגרים וצעירים עם מוגבלות שכלית התפתחותית או עם אבחנה כפולה.

תוצאות עבודת דוקטורט זו מצביעות על כך שחיפוש עזרה ושימוש בשירותים הינם גורמים משמעותיים בחייהם של הורים אלה ובתפקידם כמטפלים עיקריים בילדיהם עם מוגבלות שכלית או עם אבחנה כפולה, וכי גורמים אלה עשויים לקדם צמיחה אישית בקרבם. תמיכה חברתית ממלאת תפקיד חשוב משום שהיא עשויה לקדם צמיחה באופן ישיר וגם משום שהיא נמצאה כגורם מתווך בין מצוקת ההורים וכן מצבם הרגשי, הנפשי או ההתנהגותי של ילדיהם לבין צמיחתם האישית של ההורים. כוונות לחפש עזרה עשויות לקדם צמיחה אישית, אך רק בתנאי שההורים יחפשו עזרה בפועל. לעומת זאת, תפיסותיהם של ההורים בנוגע לחיפוש עזרה לא נמצאו כגורם משמעותי אשר קשור לצמיחתם האישית או לחיפושם אחר עזרה. באופן כללי, ממצאי הדוקטורט מקדמים את ההבנה בנוגע לגורמים אשר עשויים לקדם צמיחה אישית, ולקדם חיפוש עזרה וקבלתה בקרב הורים לילדים עם מוגבלות שכלית או עם אבחנה כפולה. בכך, ניתן יהיה להקל על תפקידם כמטפלים עיקריים בילדיהם ולסייע בשיפור איכות חייהם.

מילות חיפוש: צמיחה אישית, צמיחה פוסט טראומטית, מוגבלות שכלית התפתחותית, חיפוש עזרה, תמיכה חברתית, שימוש בשירותים, אבחנה כפולה

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)